

ความหมายของภูมิปัญญา (Local wisdom)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในวิถีดั้งเดิมนั้น ชีวิตของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วนๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติศาสนา พิธีกรรมและประเพณี ความรู้เป็นคุณธรรม เมื่อผู้คนใช้ความรู้นั้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Local wisdom หรือ popular wisdom) คือพื้นฐานของความรู้ของชาวบ้านหรือคือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือที่เป็นความรู้สะสมสืบทอดกันมา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยทั่วไปสามารถจัดแบ่งออกเป็น ๘ สาขาหลัก ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และนักวิชาการไทยใช้กันอย่างแพร่หลาย ดังนี้



๑. ด้านเกษตรกรรม เป็นความรู้ในการทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เช่น การปลูกข้าวแบบนาหว่าน นาดำ การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำเกษตรพอเพียง เป็นต้น

๒. ด้านหัตถกรรม ความรู้ในการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์สิ่งของจากวัสดุธรรมชาติ เช่น การทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย การจักสานไม้ไผ่ ใบตาล การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

๓. ด้านการแพทย์พื้นบ้านและสมุนไพร ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การรักษาโรคด้วยวิธีธรรมชาติ เช่น การใช้สมุนไพรรักษาโรค การนวดแผนไทย การทำลูกประคบ เป็นต้น

๔. ด้านการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ความรู้ในการสร้างบ้านหรือสิ่งปลูกสร้างให้เหมาะกับภูมิอากาศ เช่น การปลูกเรือนไทยใต้ถุนสูง การใช้ไม้หรือดินในการก่อสร้างบ้าน การวางผังหมู่บ้านตามภูมิสถาปัตยกรรมท้องถิ่น เป็นต้น

๕. ด้านศิลปกรรมและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ประเพณี ภูมิทัศน์ และคติชน เช่น ละครชาตรี โนรา รำไทย การทำหน้ากากผีตาโชน เพลงพื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง เป็นต้น

๖. ด้านภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน การใช้ภาษาท้องถิ่น การแต่งคำประพันธ์พื้นบ้าน เช่น คำพังเพย สุภาษิตท้องถิ่น นิทานชาดก ตำนานท้องถิ่น กลอนลำ ลำนำท้องถิ่น เป็นต้น

๗. ด้านการจัดการชุมชน ความรู้ในการบริหาร จัดการ ทรัพยากร การอยู่ร่วมกัน เช่น การจัดสรรน้ำในชุมชน (เหมืองฝาย) ระบบการเก็บออมแบบกลุ่ม กติกาหมู่บ้านในการดูแล ทรัพยากร เป็นต้น

๘. ด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน เช่น ป่าชุมชน ป่าโคก หนองนา การทำแนวกันไฟ พิธีกรรมขอฝน รักษาป่า เป็นต้น

ทะเบียนฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลคำ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ประเภท/สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑	นางบุญนา โพธิ์ศรี	๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านศาสนา/พิธีกรรม ด้านเกษตรกรรม ด้านหัตถกรรม
๒	นางทองเดือนไชยปัญญา	๑๗ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านหัตถกรรม
๓	นายสุนาท พรหมใส	๘๙ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านหัตถกรรม
๔	นายโสภณ อรรถศรี	๔๓ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านหัตถกรรม
๕	นางอารีย์ ไชยรัตน์	๘๖ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านหัตถกรรม
๖	นายคำอ้วน ภูเดช	๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านหัตถกรรม
๗	นายสมาน ชันติ	๒๖ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านศาสนา/พิธีกรรม
๘	นายชาติ ธีรธรรม	๖๕ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านหัตถกรรม
๙	นางบุญมี แสนคำ	๗๕ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านเกษตรกรรม
๑๐	น.ส.ดวงฤดี โคตรหานาม	๘๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดอุดรธานี	ด้านศิลปกรรม



ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	ประเภท/สาขา ภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑๑	นายเที่ยง มุงคุณคำขาว	๑๗๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลคำ แมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านหัตถกรรม
๑๒	นางมรินทร์ทอง ดอนหอมดี	หมู่ที่ ๕ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านหัตถกรรม ด้านเกษตรกรรม
๑๓	นายอ่อนศรี โพธิ์ศรี	๑๓๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลคำ แมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านหัตถกรรม
๑๔	นายสาย แก้วแสนเมือง	หมู่ที่ ๕ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านหัตถกรรม
๑๕	นางนวน โพธิ์ศรี	๔๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลคำ แมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านการแพทย์ไทย
๑๖	นางสุด ศุภเศรษฐพงษ์	๑๓๖ หมู่ที่ ๒ ตำบลคำ แมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านหัตถกรรม
๑๗	นางสาร ไชยปัญญา	๑๑๙ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำ แมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
๑๘	นายสำราญ โพธิ์ศรี	๑๐๑ หมู่ ๓ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านหัตถกรรม
๑๙	นางหนูค่าย โคตะมะ	๑๓๐ หมู่ที่ ๑ ตำบลคำ แมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านเกษตรกรรม
๒๐	นายภูมิศักดิ์ สร้างท่า	๑๘๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลคำ แมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านอุตสาหกรรม
๒๑	นายประกาย แสนคำ	๗๘ หมู่ที่ ๔ ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัด ขอนแก่น	ด้านภาษา-วรรณกรรม



ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลคำแมด อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น



จัดทำโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลคำแมด

อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น

Facebook : www.Kammad.com

email : kammad1@hotmail.com

Tel : ๐-๔๓๐๐-๐๘๖๐